

ТЕХНОЛОГІЇ ВИКОРИСТАННЯ КЕЙС-МЕТОДУ НА ЗАНЯТТЯХ ГУМАНІТАРНОГО ЦИКЛУ

При вивченні гуманітарних дисциплін зміст конкретних понять курсанти і студенти засвоюють, аналізуючи певні ситуації, випадки з життя: правові, історичні, моральні тощо, де стикаються інтереси людей, життєві погляди, позиції. Такі ситуації вони можуть аналізувати індивідуально, в парах, у групах або в загальному колі. Подібний аналіз потребує певного підходу, алгоритму. Технологія навчає курсантів і студентів ставити питання, відрізняти факти від думок, виявляти важливі й другорядні обставини, аналізувати й виносити рішення.

Ситуації, випадки слугують для них конкретними прикладами для ідей та узагальнень, забезпечують підґрунтя високого рівня абстрагування та мислення, демонструють людські почуття та емоції, зацікавлюють і захоплюють їхню увагу, допомагають пов'язати навчання із досвідом реального життя, дають шанс реального застосування знань [3].

Оскільки метод кейсів — це групова форма організації інтерактивного навчання, за якою викладачі й ті, кого навчають, беруть участь у безпосередньому обговоренні ділових ситуацій і завдань, то, як правило, кейси готуються у письмовій формі й вивчаються шляхом обговорення, виходячи з досвіду реальних осіб, яких навчають.

Метод кейсів одночасно включає як особливий вид навчального матеріалу, так і особливі способи використання цього матеріалу у навчальному процесі.

Треба відзначити, що ідеї цієї форми організації навчання досить прості.

По-перше, метод кейсів призначений для одержання знань не з точних наук, а з тих дисциплін, істина в яких плюралістична. Тобто немає однозначної відповіді на пізнавальне запитання, а є кілька відповідей, які можуть

піддаватися сумніву за ступенем істинності. Завдання навчання тут відразу відхиляється від класичної схеми й орієнтоване на одержання не єдиної, а багатьох істин та орієнтацію в їх проблемному полі.

По-друге, акцент навчання тут переноситься не на оволодіння готовим знанням, а на його вироблення, на співтворчість того, хто викладає, і того, кого навчають. Звідси принципова відмінність кейс-методу від традиційних методик — впровадження демократії в процесі одержання знання, коли той, кого навчають у процесі обговорення проблеми, по суті рівноправний з іншими тими, кого навчають, і викладачем.

По-третє, результатом застосування цієї форми організації навчання є не тільки знання, а й навички професійної діяльності.

По-четверте, технологія методу кейсів досить проста. За певними правилами розробляється модель конкретної ситуації, що сталася в реальному житті, і відображається той комплекс знань і практичних навичок, які потрібно одержати тим, кого навчають.

По-п'яте, безсумнівною перевагою кейс-методу є не тільки одержання знань і формування практичних навичок, а й розвиток системи цінностей тих, кого навчають, професійних позицій, життєвих установок, своєрідного професійного світовідчуття й світоперетворення [1-2].

Нарешті, тут переборюється класичний дефект традиційного навчання, пов'язаний із сухістю, неемоційністю викладання навчального матеріалу. Емоцій, творчої конкуренції й навіть боротьби тут так багато, що добре організоване обговорення кейсу нагадує театральне видовище [5].

Метод кейсів ми зокрема використовуємо на заняттях з етики. Нами заздалегідь готується проблемна ситуація, випадок, дилема, яка розглядатиметься з курсантами. Важливим є те, що запропонована ситуація має бути представлена таким чином, щоб зберігався баланс інтересів сторін (тобто кожна з них мала підстави для захисту своєї позиції).

Вивчаючи тему «Моральна свідомість і цінності особистості», курсанти отримують теоретичну базу знань на лекційних заняттях з курсу, а на

семінарських їм пропонується виконати серію завдань, що передбачають використання знань як з безпосередньо етики, так і реалізувати міжпредметні зв'язки з правовими дисциплінами, художньою літературою тощо.

У підлітковому віці курсанти знайомляться з літературним твором Даніеля Дефо «Робінзон Крузо» і в них формується уявлення про свободу людини як одну з людських цінностей. Проте ми не зупиняємося на обговоренні лише цієї проблеми, а пропонуємо абстрагуватися й спробувати відчувати себе Робінзоном.

Запропонована нами серія завдань під умовною назвою «Робінзон Крузо» призначена для формування знань та умінь розробляти щоденний план діяльності, але в своїй основі має прихований моральний аспект [6].

Завдання 1. На безлюдному острові Робінзон Крузо має однокімнатну квартиру із кухнею і санвузлом. Робінзон наймає П'ятницю як хатнього робітника. Ви маєте визначити для П'ятниці:

- а) перелік необхідних робіт на тиждень;*
- б) перелік необхідних робіт на один день із робочим часом для їх виконання.*

Обробка результатів. Враховується:

- 1. Доцільність хатніх робіт для забезпечення Робінзону нормальних умов життя. До цих робіт повинні входити: приготування їжі, прибирання помешкання, прання, прасування, догляд за одягом та взуттям, миття посуду та витирання пилу.*
- 2. Забезпечення П'ятниці гуманних умов праці. П'ятниця повинен мати один вихідний день для відпочинку.*

Бали	Мінімально необхідні види роботи для П'ятниці: а) приготування їжі; б) прибирання житла; в) прання; г) прасування; д) чищення речей	Витрати часу для П'ятниці на тиждень і на один день	Наявність вихідних для П'ятниці у тижні	Наявність часу для обідньої перерви і відпочинку впродовж дня
3	Наявність всіх мінімально необхідних видів робіт (а, б, в, г, д)	Не перевищують законодавчі норми	2 дні – неділя й інший день	Біля 30 хвилин обіду і біля 60 хвилин впродовж робочого дня
2	Відсутність 1-2 видів робіт, присутність додаткових 1-2	Не перевищують законодавчі	2 дні підряд – субота й	Біля 30 хвилин обіду і біля 60 хвилин

	видів робіт	норми	неділя	впродовж робочого дня.
1	Відсутність більше 2 видів робіт, присутність більше 2 додаткових видів робіт	Не перевищують законодавчі норми	1 день – неділя	Відсутність часу на відпочинок впродовж робочого дня при наявності часу на обідню перерву
-1	–	Перевищують законодавчі норми на тиждень або на один день	Відсутність	Відсутність

Запропоноване завдання ставить людину перед важким вибором, зумовленим конфліктом цінностей, адже можна скористатися можливістю й використати працю П'ятниці, перетворивши його (а часто і її) на раба, а можна поставитися до нього (неї), виходячи з гуманістичних цінностей.

Завдання 2. Робінзон Крузо потрапив на безлюдний острів, який знаходиться:

- а) у середніх широтах північної кулі;
- б) біля екватора.

Визначте для нього цілі діяльності впродовж першого року мешкання на острові.

Обробка результатів.

Кількість балів	Головні цілі передбачають	Аналіз цілей передбачає
3	Обстеження острова; організацію виробництва їжі, одягу, побутових речей; будівництво житла; забезпечення безпеки життєдіяльності, екологічне ставлення до природи.	Виділення головних і другорядних цілей.
2	Організацію виробництва їжі, будівництво житла, забезпечення безпеки життєдіяльності, екологічне ставлення до природи.	Виділення головних цілей.
1	Організацію здобування їжі, будівництво житла, екологічне ставлення до природи.	Відсутність розподілу цілей на головні і другорядні.
-1	Вияви неекологічного ставлення до природи.	–

У цьому завданні важливу роль відіграють знання, отримані з екологічного права.

Завдання 3. На безлюдному острові Робінзон Крузо має однокімнатну квартиру із кухнею і санвузлом. Робінзон має П'ятницю за хатнього робітника, який буде мешкати у його квартирі.

Необхідно розробити базовий режим на один день для П'ятниці.

Обробка результатів.

Кількість балів	Базовий режим повинен включати:	Терміни реалізації режиму впродовж дня
3	Сон, трьохразове вживання їжі, роботу за наймом, гігієнічні процедури і обслуговування себе, догляд за своїми речами, відпочинок, дозвілля.	Враховується білядобовий ритм активності людини, наявність гуманних умов мешкання для Робінзона і П'ятниці.
2	Сон, трьохразове вживання їжі, роботу за наймом, гігієнічні процедури, відпочинок, дозвілля.	Враховується білядобовий ритм активності людини, наявність гуманних умов мешкання для Робінзона і П'ятниці.
1	Сон, вживання їжі, роботу за наймом, гігієнічні процедури, відпочинок, дозвілля.	Білядобовий ритм активності людини не враховується, проте і не порушується, наявність гуманних умов мешкання для Робінзона і П'ятниці.
-1	Відсутність у режимі гігієнічних процедур, відпочинку, дозвілля.	Порушується білядобовий ритм активності людини, відсутність гуманних умов мешкання для Робінзона і П'ятниці.

Отже, в доречній, зрозумілій дилемі мають бути 4 елементи: загальний контекст дилеми, знайомство з вибором, що пропонує дилема, наведення однаково сильних аргументів «за» і «проти» та пропозиція зробити чіткий вибір наприкінці.

У ході опанування курсантами теоретичних і практичних питань з курсу «Українська мова професійного спрямування», вони набувають умінь оформлювати різні документи щодо особового складу: заяву, характеристику, автобіографію, резюме, накази; обліково-фінансову документацію: доручення, розписку; документи з господарсько-договірної діяльності: договір, контракт; організаційні та розпорядчі документи: інструкцію, положення, статут; інформаційні документи: службові листи, доповідні і пояснювальні записки, протокол, витяг з протоколу, звіт тощо.

До занять з курсу нами розроблено завдання, що надають можливість курсантам самотійно реалізовувати накопичений досвід у ході створення папки під умовною назвою «Ділові папери».

На заняттях з культурології нами реалізується компаративний аналіз у ході вивчення мистецьких творів.

Компаративний аналіз (від лат. *comparativus* – порівняльний) – це порівняльний метод, поширений у лінгвістиці, який застосовується при вивченні споріднених мовних елементів, передбачає аналіз системних і функціональних кореляцій мовленнєвих одиниць. Проте, на нашу думку, його доцільно використовувати саме під час групового вивчення художнього твору, коли під час колективного обговорення студенти й курсанти використовують як органолептичні методи, так і займаються аналітико-синтетичною діяльністю [4].

Ще одна понятійно-термінологічна група кейс-методу стосується «фасилітованої дискусії» – спрямованого обговорення, що є елементом колегіального взаємо навчання.

Фасилітація (від англ. *facilitation* – полегшення, поміч, *facility* – легкість, відсутність перешкод, плавність, гнучкість, доступність) – це створення сприятливих умов для здійснення тих чи інших процесів.

Дискусія (від лат. *discustio* – розглядаю) публічне обговорення якогось спірного питання.

Отже, фасилітована дискусія – це спосіб пізнання, що передбачає таке спрямування публічного обговорення питання, яке полегшує пошук рішення, призводить до отримання певного результату – вирішення проблеми.

Фасилітована дискусія складається з таких компонентів: *фасилітатор* (той, що веде дискусію, лідер), *група* (люди, що беруть участь у дискусії), *стимул* (тема, що викликає зацікавлення всіх присутніх), *стратегія* (методика проведення дискусії, що забезпечує її продуктивність), *результат* (висновки, узагальнення, рішення тощо) [4].

Запропонуємо декілька прикладів, що ілюструють наведені положення.

На початку опанування теми «Характерні особливості розвитку культури античності» відбувалась актуалізація знань у процесі фасилітованої дискусії. Завдяки низці запитань – загальних («Що ви знаєте про культуру періоду

античності?», «Назвіть специфічні риси, притаманні художньому мисленню давніх греків і давніх римлян?», «Які чудеса світу Давньої Греції входять до світової культурної спадщини?» та ін.) та конкретних, тобто тих, що стосуються окремих видів мистецтва («Які характерні ознаки давньогрецької архітектури?», «Яку роль відіграла міфологія у культурі античності?» та ін.).

Усі ідеї, думки, здогадки приймаються позитивно, вони доповнюють одна одну, створюючи своєрідну увертюру поліфонічного відображення досліджуваного явища.

Таким чином, завдяки стадії евокації відбувалося «занурення» в тему і конструювання початкової поки що досить фрагментарної «моделі античної культури». Групове обговорення, в деяких випадках неоднозначне і суперечливе, співставлення поглядів щодо «відомого» і «невідомого» стає гарною мотиваційною основою для сприйняття нової культурологічної інформації.

Методи компаративістики, збагачені інтерактивними педагогічними технологіями опанування цінностями художньої культури різних регіонів світу, сприяють виникненню не лише усвідомленого розуміння унікальності, неповторності національних традицій, а й уявлень про існування своєрідного естетичного універсалізму.

Література.

1. Андреев В.И. Учебный курс для творческого саморазвития. — Казань: Центр инновационных технологий, 2000.
2. Гін А.О. Прийоми педагогічної техніки: Вільний вибір. Відкритість. Діяльність. Зворотній зв'язок. Ідеальність. — Луганськ: Навчальна книга, Янтар, 2004.
3. Грішина Т.В. Освітня технологія як об'єкт методичної роботи. — Харків: Основа, 2003.
4. Масол Л.М. Компаративні методи опанування мистецьких цінностей в контексті полікультурної освіти // Педагогічні науки: Зб. наук. праць. —

Вип. 16. – Херсон, 2000.

5. Хлебнікова Т.М Ділова гра як метод активного навчання педагога. — Харків: ВГ “Основа”, 2003.
6. Чабан Н.І. Формування морально-вольових якостей ділової людини у старшокласників. — Херсон: Вид-во ХДУ, 2004. — 100 с.